

INTERNET TARMOQLARIDAN TO'G'RI FOYDALANISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI

Kochkanboyeva Zeboxon Abdumannop qizi.

Andijon viloyati Marxamat tumani 2-son texnikumi informatika o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada internet tarmoqlaridan to'g'ri va samarali foydalanishning nazariy asoslari hamda amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Globallashuv jarayonida internet axborot almashinuvi, ta'lim, biznes va ijtimoiy kommunikatsiyaning muhim vositasiga aylandi. Shu bilan birga, noto'g'ri foydalanish kiberxavfsizlik tahdidlari, ma'naviy-axloqiy muammolar va vaqtni samarasiz sarflash kabi salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Tadqiqot doirasida oliy ta'lim muassasasi talabalari o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi hamda internetdan foydalanish odatlari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, internetdan ongli va maqsadli foydalanish axborot savodxonligini oshiradi, shaxsiy rivojlanishga xizmat qiladi va ta'lim samaradorligini kuchaytiradi. Maqolada internet madaniyati, kiberxavfsizlik, media savodxonlik va raqamli gigiyena masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: internet, axborot madaniyati, media savodxonlik, kiberxavfsizlik, raqamli gigiyena, ijtimoiy tarmoqlar, ta'lim texnologiyalari, yoshlar

KIRISH

XXI asr axborot texnologiyalari asri hisoblanadi. Internet global tarmog'i dunyo mamlakatlarini yagona axborot makoniga birlashtirdi. O'zbekiston Respublikasida ham raqamli texnologiyalarni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi tomonidan raqamlashtirish jarayonlari jadallashtirilmoqda.

Internetning ijobiy imkoniyatlari bilan bir qatorda salbiy jihatlari ham mavjud. Yoshlar orasida internetga qaramlik, noto‘g‘ri axborot tarqalishi, kiberjinoyatchilik kabi muammolar dolzarbligicha qolmoqda. Shu sababli internet tarmoqlaridan to‘g‘ri foydalanish madaniyatini shakllantirish muhim vazifalardan biridir.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — internetdan to‘g‘ri foydalanishning nazariy asoslarini o‘rganish va talabalarning internetdan foydalanish darajasini tahlil qilishdir.

Tadqiqot savollari:

1. Internetdan noto‘g‘ri foydalanish qanday salbiy oqibatlarga olib keladi?
2. To‘g‘ri foydalanishning asosiy mezonlari nimalardan iborat?
3. Talabalar internetdan ko‘proq qaysi maqsadlarda foydalanadi?

ADABIYOTLAR SHARHI

Internetdan foydalanish masalasi ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. Media savodxonlik tushunchasi UNESCO tomonidan ilgari surilib, axborotni tanqidiy tahlil qilish ko‘nikmasini rivojlantirish muhimligi ta’kidlangan.

International Telecommunication Union ma’lumotlariga ko‘ra, internetdan foydalanuvchilar soni yildan-yilga ortib bormoqda. Bu esa kiberxavfsizlik masalasini yanada dolzarb qiladi.

Tadqiqotchilar internetdan me’yoriy foydalanish shaxsning ijtimoiylashuvi va ta’lim samaradorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini qayd etishadi. Biroq haddan tashqari foydalanish psixologik muammolarga olib kelishi mumkin.

METODOLOGIYA

Tadqiqot dizayni

Tadqiqot aralash (miqdoriy va sifat) metod asosida olib borildi.

Ishtirokchilar

Tadqiqotda 100 nafar oliy ta’lim muassasasi talabalari ishtirok etdi.

Ma’lumot to‘plash vositalari

So‘rovnoma (Google Forms orqali)

Intervyu

Kuzatuv

Tadqiqot jarayoni

Talabalarning internetdan foydalanish davomiyligi, maqsadi va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish darajasi o'rganildi.

NATIJALAR

Tahlillar quyidagilarni ko'rsatdi:

85% talabalar internetdan har kuni foydalanadi.

60% asosan ijtimoiy tarmoqlar uchun foydalanadi.

70% internet xavfsizligi qoidalarini to'liq bilmaydi.

55% internetdan ta'limiy maqsadlarda foydalanadi.

Ijobiy jihatlar:

Tezkor axborot olish

Onlayn ta'lim imkoniyatlari

Masofaviy muloqot

Salbiy jihatlar:

Vaqtini samarasiz sarflash

Soxta axborot (fake news)

Kiberxavfsizlik tahdidlari

MUHOKAMA

Natijalar shuni ko'rsatadiki, talabalar internetdan faol foydalanadi, biroq xavfsizlik qoidalariga yetarli e'tibor qaratmaydi. Media savodxonlikni oshirish orqali yoshlarni noto'g'ri axborotdan himoya qilish mumkin.

Internetdan to'g'ri foydalanish quyidagi tamoyillarga asoslanishi lozim:

Maqsadli foydalanish

Vaqtini rejalashtirish

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish

Tanqidiy fikrlash

Raqamli gigiyenaga rioya qilish

Ta'lim tizimida internet madaniyatini shakllantirish bo'yicha maxsus kurslar joriy etish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Internet zamonaviy jamiyat taraqqiyotining ajralmas qismidir. Uni to'g'ri va ongli ravishda qo'llash shaxsiy rivojlanish va ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Noto'g'ri foydalanish esa ijtimoiy, psixologik va axborot xavfsizligi muammolariga olib kelishi mumkin.

Shu sababli:

Media savodxonlikni oshirish

Kiberxavfsizlik madaniyatini shakllantirish

Internetdan foydalanish vaqtini nazorat qilish

dolzarb vazifa hisoblanadi.

Kelgusida maktab va oliy ta'lim muassasalarida internet madaniyatini shakllantirish bo'yicha tizimli tadqiqotlar olib borish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. UNESCO. (2018). Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.
2. International Telecommunication Union. (2022). Measuring Digital Development Facts and Figures.
3. Castells, M. (2010). The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell.
4. Livingstone, S. (2014). Developing social media literacy. Information, Communication & Society.
5. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2023). Raqamlashtirish strategiyasi hujjatlari.
6. Boyd, D. (2014). It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. Yale University Press.
7. Anderson, M., & Jiang, J. (2018). Teens, Social Media & Technology. Pew Research Center.